

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ТЕХНОЛОГИИ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ЗА VI КЛАС (ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

В Учебната програма по *технологии и предприемачество* за VI клас се реализира приемственост със съдържанието на обучението от V клас. Тя е насочена към разширяване на дигиталната и технологичната компетентност и обогатяване на икономическите знания и умения. В учебната програма продължава и се разширява процесът за постигане на ключовата компетентност „Инициативност и предприемчивост”. Поставя се акцент и върху здравната и екологичната култура на подрастващите.

В структурата на учебната програма се запазват основните теми от V клас.

Основните дейности, които доминират в рамките на темите, са:

- графично изобразяване на разреза и сечения;
- отчитане и изчисляване на енергийни разходи в дома;
- изработване на изделия чрез комбиниране на материали;
- прилагане на техники за машинна обработка на материали и продукти;
- използване на дигитални средства за представяне на идеи, решения и демонстрация на процеси;
- изчисляване на себестойност и съставяне на семеен бюджет;
- разработване на идея за предприемаческа дейност;
- отглеждане на растения и животни в малка ферма.

Организацията на обучението по технологии и предприемачество включва интегрирани уроци и лабораторни занятия, в които водещи са екипната работа и разработването на проекти.

Водещи подходи са:

- учене чрез търсене и откриване;
- модулно-интегративен подход;
- учене чрез практика.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

Област на компетентност	Стандарти	Очаквани резултати
Проектиране, планиране и оценяване на технологични процеси и обекти	Изработва скици и чертежи.	1. Изобразява разреза и сечения на детайли с проста геометрична форма. 2. Изготвя чертеж на изделие с опростена конструкция.
	Оценява свои и чужди решения в разработвани проекти.	Разработва и оценява идейни проекти на опростени конструкции по предварително посочени критерии.
Битова и производствена техника	Работи с машини, инструменти и битови уреди съобразно експлоатационните изисквания.	Описва принципа на действие на пробивна машина и посочва опасни следствия при неизправности и неправилна употреба.
	Познава начини за пренасяне, преобразуване и съхраняване на енергия.	Описва основни елементи на жилищни инсталации и спазва правилата за икономична и безопасна работа с различни електроуреди.
	Демонстрира умения за поддържане на хигиена на бита и работната среда.	Използва безопасни препарати за почистване и дезинфекция в дома.
Обработване, сглобяване и комбиниране на материали, продукти и модули	Комбинираща и съединява материали и компоненти според свойствата им.	Изработва изделия чрез неразглобяеми съединения – нитоване и спояване.
	Използва основни технологични операции при обработване на материали и продукти.	1. Прилага основни методи за ръчна и машинна обработка на различни материали (дървесина, метали, пластмаси). 2. Използва рецепта и приготвя ястия чрез пържене и задушаване.
	Използва техническа терминология за описание на машини, инструменти, материали и процеси.	Използва техническа терминология за описание на конструктивни особености и принципа на действие на пробивна машина.
Комуникация и контрол в бита и трудовите процеси	Познава средства за комуникация и контрол, използвани в ежедневието.	1. Представя и аргументира свои идеи и решения, като използва дигитални средства. 2. Посочва функциите на дигитални средства за измерване и контрол (електромер, водомер, топломер).
	Измерва големина на физични величини.	Измерва основни електрически величини (мощност, напрежение, съпротивление, големина на ел. ток) и температура.
Организация и икономика	Познава и обяснява основните форми на икономическа дейност – производство, търговия, услуги.	1. Разбира значението на специализацията и разделението на труда в производството. 2. Разграничава търговията като бартерна или парична сделка.
	Разпознава по основните им белези: приходи, разходи, себестойност и цена.	1. Изчислява себестойност и цена на произведени продукти и изделия. 2. Сравнява цени на продукти и изделия от един и същи вид и аргументира своя избор по определени критерии („Мрежа за взимане на

		решения”).
	Разграничава елементите на различните видове бюджети (личен, семеен, фирмен).	1. Групира доходи и разходи в семейния бюджет. 2. Изготвя варианти на семеен бюджет.
	Разбира значението на инициативността и предприемчивостта.	Разбира, че предприемачите проявяват инициативност, независимост и новаторство, като поемат риск с цел постигането на печалба.
Агро- и зоо-технологии	Познава изискванията за здравословно хранене.	Разграничава и използва хранителни продукти и процеси за приготвяне на ястия, по начини осигуряващи здравословно хранене.
	Познава различни начини за отглеждане на плодове, зеленчуци, декоративни растения и билки.	1. Изпълнява основни аграрни дейности, свързани с отглеждането на плодове и зеленчуци. 2. Диференцира прилики и разлики при отглеждането на плодове, зеленчуци и декоративни растения.
	Описва технологии за отглеждане на животни.	Посочва хигиенни и здравословни фактори за отглеждане на животни в малка ферма.
	Разбира ползата от екологичните норми при отглеждане на растения и животни.	Познава екологични норми и основни екологични проблеми при отглеждане на растения и животни.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
1. Проектиране и конструиране 1.1. Изобразяване на разреза и сечения	<ul style="list-style-type: none"> Познава начини за изобразяване на вътрешни повърхнини. Разчита графични изображения с разреза и сечения. Изобразява разреза и сечения на детайли с проста геометрична форма. 	разрез; сечение; секуща равнина.
1.2. Качество на изделията	<ul style="list-style-type: none"> Познава критерии и показатели за качество на изделията. Представя аргументи за оценяване на качеството на изработено изделие. Оценява идейни проекти според конструктивни и ергономични изисквания. 	качество; оценка на качеството; стандарти за качество; ергономия.

<p>2. Техника 2.1. Енергийни разходи и жилищни инсталации</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава предназначението и принципа на действие на електрическа жилищна инсталация: осветителна, звукова, охранителна. • Познава функциите на отделните елементи в жилищните електрически инсталации. • Дава примери за консуматори на електрическа енергия в дома. • Познава средства за измерване на енергийните разходи в дома. • Разбира екологичното значение на пестенето на електрическа и топлинна енергия в дома. • Познава и прилага начини за пестене на енергия. 	<p>електрическа инсталация; предпазител; прекъсвач; консуматор на електрическа енергия; енергийни разходи; пестене на енергия.</p>
<p>2.2. Обработваща техника</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава начини за ръчно и машинно свредловане (пробиване). • Познава и описва устройството и принципа на действие на пробивна машина (ръчна и електрическа). • Познава правилата за поддържане и безопасна работа с пробивна машина. • Подготвя пробивната машина за работа. 	<p>пробивна машина; свредловане (пробиване); свредло; патронник; машинна стиска.</p>
<p>3. Технологии 3.1. Съединяване на детайли</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава неразглобяеми съединения, чиито детайли са свързани чрез нитоване и спояване. • Познава последователността на технологичните операции, инструментите и приспособленията за нитоване и спояване. • Осъществява неразглобяеми съединения чрез нитоване и спояване. • Разграничава начини за ръчно и машинно нитоване и спояване. 	<p>нит; нитоване; спойка; спояване; пояльник.</p>
<p>3.2. Изработване на изделия от метални материали</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Анализира конструкцията на метални изделия, като посочва елементите и вида на съединенията. • Познава форми и технологични свойства на металните материали. • Прилага основни способи за ръчна и машинна обработка на метални материали. 	<p>ножица за метал; ножовка; пила; кръгов трион.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Подбира и използва инструменти и приспособления за осъществяване на технологичен процес. • Съставя технологична карта за изработване на изделие от метални материали. 	
3.3. Изработване на изделия чрез комбиниране на материали	<ul style="list-style-type: none"> • Комбинира материали според свойствата им в конструкцията на изделие. • Прилага техники за ръчна обработка на текстил, кожа, метали, пластмаси. • Познава техники за художествена обработка на изделия от комбинирани материали. • Прилага техники за художествена обработка на изделия от текстил и кожа. 	<p>декорация; орнамент; декоративни тъкани.</p>
3.4. Приготвяне на ястия чрез пържене и задушаване	<ul style="list-style-type: none"> • Познава същността на топлинната обработка на хранителни продукти чрез пържене и задушаване. • Разграничава начини, уреди и домакински съдове за задушаване и пържене без мазнина. • Съставя технологична схема и приготвя ястия от различни продукти чрез пържене и задушаване. • Разбира значението на задушаването на продуктите за осъществяване на диетично и здравословно хранене. • Познава начини и режими за пестене на време и енергия при топлинната обработка на хранителните продукти. 	<p>пържене; фритюрник; съдове с незалепващо покритие; задушаване; диетично хранене.</p>
4. Комуникации и контрол		
4.1. Дигитални средства за контрол	<ul style="list-style-type: none"> • Разбира необходимостта от измерване и контрол на количеството изразходвана вода, електрическа и топлинна енергия. • Познава функциите и принципа на действие на електромер, водомер, топломер. • Познава и разграничава основните величини за измерване разходите на вода и енергия в бита. 	<p>дигитални средства за контрол; електромер; водомер; топломер.</p>
4.2. Сигнална и охранителна инсталация	<ul style="list-style-type: none"> • Познава функциите и принципа на действие на сигнална и охранителна инсталация. • Познава модели на сигнална и охранителна 	<p>сигнална и охранителна инсталация; домофон; видеофон; записващо устройство;</p>

	<p>инсталация.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изготвя модел на сигнална и охранителна инсталация. 	датчици за звуков и светлинен сигнал.
<p>5. Икономика 5.1. Специализация и разделение на труда</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава и разбира специализацията и разделието на труда като основни фактори за ефективността на производството на стоки и услуги. • Проучва и дава примери за специализация на производството в региона, в който живее. • Осъществява практическа дейност в екип с различни начини на разделение на труда. 	специализация на труда; разделение на труда; ефективност на производството.
5.2. Себестойност и цена на продукция	<ul style="list-style-type: none"> • Разпознава по основните им белези: себестойност и цена на изделия и кулинарни продукти. • Изчислява себестойност и цена на изработено изделия и кулинарни продукти. • Сравнява по определени критерии (цена, качество, себестойност и др.) изделия, продукти и услуги и прави аргументиран избор. 	разходи (преки, непреки) приходи; себестойност; печалба; алтернативна цена.
5.3. Бюджет	<ul style="list-style-type: none"> • Познава елементите на семейния бюджет. • Разграничава и групира доходите и разходите в семейния бюджет. • Изготвя и аргументира варианти на семеен бюджет. • Определя и представя варианти на свой принос за увеличаване на доходите в семейството 	семеен бюджет; принос.
5.4. Предприемачество	<ul style="list-style-type: none"> • Идентифицира ролята на предприемаческите ресурси в пазарното стопанство. • Разбира и оценява ролята на предприемачите за развитието на икономиката. • Описва качества на предприемачите. • Проучва и разработва идеи за предприемаческа дейност. 	предприемач; инициативност; новаторство; риск; отговорност.
<p>6. Природата в дома 6.1. Отглеждане на плодове и зеленчуци</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава условията и начините за отглеждане на плодове и зеленчуци. • Осъществява подготвителни и основни аграрни дейности за отглеждане на плодове и зеленчуци. • Използва основни технически средства при 	аграрни дейности; парник; екологична норма; пестициди; минерални торове;

	<p>отглеждане на плодове и зеленчуци в дома и градината.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разграничава начини за предпазване на плодовете и зеленчуците от болести и неприятели. • Разбира значението на екологичните норми при отглеждането на плодовете и зеленчуците. • Разработва идеен проект на малък парник. 	киселинен дъжд.
6.2. Отглеждане на животни в малка ферма	<ul style="list-style-type: none"> • Познава основните хигиенни и здравословни фактори при отглеждане на животни. • Познава начини за хранене и поддържане на хигиенна среда при отглеждане на животните в малка ферма (в птицеферма, свинеферма, кравеферма, овцеферма и др.). • Проучва и дава примери за използване на фермата като възможност за семеен бизнес. 	ферма; допълнителен доход; семеен бизнес; екологичен проблем; безопасност на храните.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

За нови знания	38%
За упражнения	20%
За обобщение	2%
Практически дейности/лабораторни упражнения	37%
За оценка на входно, изходно ниво и текущ контрол.	3%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Препоръчва се оценяване на входно ниво с тест или друг вид контролна работа и на изходно ниво в края на учебната година.

- Текущи оценки се поставят върху резултатите от практическата работа на учениците при приключване на всяка тема.
- Оценяват се равнището на теоретичните и фактологичните знания, познавателните и практическите умения, както и способността за самостоятелно мислене, инициативност, творчество, сътрудничество.
- Оценяват се уменията за осъществяване на устна и писмена комуникация и използване на точна терминология.

- Оценяват се изработените изделия, модели и продукти по конструктивни, технологични, естетически и ергономични критерии.
- Оценяването на практическите умения се извършва съобразно степента на овладяност на умението, спазване на инструкциите и технологичната последователност, съблюдаване на правилата за хигиена и безопасност.

Съотношение при формиране на срочна и годишна оценка:

Текущи оценки от входящ, текущ и изходящ контрол (в началото на учебната година, след всяка тема и в края на годината).	50%
Оценки от други участия (самостоятелна работа, лабораторна работа, работа по проекти и др.)	50%

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

- **Образователна среда.**
Осигуряване на достъп на учениците до специализирани кабинети, където да се изпълняват учебни дейности с интелектуален и практически характер. Кабинетите да са оборудвани с дидактически материали, компютри и дигитални средства за измерване и комуникация, както и с материали, инструменти, преносима техника за ръчна и машинна обработка и лични предпазни средства.
- **Интегративни връзки.**
Овладяването на теоретичните знания, познавателните и практическите умения се осъществява на две интегративни равнища – междупредметно и вътрешнопредметно.
Междупредметната интеграция приоритетно включва знания, умения и отношения, изградени в учебните предмети *география и икономика, математика, човекът и природата, информационни технологии, български и чужд език, история и цивилизация, изобразително изкуство.*
Вътрешнопредметната интеграция включва приемственост и надграждане на знанията, уменията и отношенията между отделните теми за VI клас и тези за V клас.
- **Работа по проекти.**
Осигуряване на възможност за самостоятелно и екипно разработване на идеи и реализиране на проекти по темите на учебната програма.
Поощряване на инициативи за дейности, свързани с организиране и провеждане на училищни базари, изложби и състезания по техника, технологии и предприемачество по време на учебната година.
- **Извънучилищни инициативи и дейности.**
За разширяване познавателните и практическите умения на учениците се препоръчват:
  - посещения на обекти с производствен, занаятчийски и търговски характер, където учениците се запознават с реална среда за производство, търговия и услуги;
  - посещения на зеленчукова и овощна градина, както и на малка ферма за отглеждане на животни;
  - участие в местни, регионални и национални екологични инициативи;
  - участие във фестивали, чествания, празници, конкурси и състезания, организирани от обединени детски комплекси, младежки домове, читалища и др.